

BİŞKEK ŐEHRİNDEKİ 9. 10. VE 11.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK BAŞARISINI ETKİLEYEN BAZI FAKTÖRLERİN ANALİZİ¹

Mehmet GÖK

Bişkek Türk İlkokulu'nda Sınıf ÖĞretmeni
mehmetgok7898@hotmail.com

Özet

Bu alıŐmada Bişkek Şehrinde öğrenim gören 9, 10 ve 11. Sınıf öğrencilerinin; sahip olduğu ailenin tam veya parçalanmış olması, ailenin aylık geliri düzeyi, cinsiyet, öğrencilerin problemler karşısındaki tutumu, gelecekle ilgili hedefleri, sosyal etkinliklere katılma sıklığı, öğretmenlerin öğrencilerin problemleriyle ilgilenme düzeyi değişkenlerinin akademik başarı üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Çalışmanın evrenini Bişkek Şehrinde bulunan devlet okullarının 9, 10 ve 11. Sınıf öğrencileri oluŐurmaktadır. Örneklemini; Bişkek Şehrinde bulunan Sosyo-Ekonomik Düzeyi farklı 7 tane devlet okulunda öğrenim gören 151 tam aileye ve 151 parçalanmış aileye sahip olmak üzere toplam 302 öğrenci oluŐurmaktadır. Çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Örnekleme grubuna uygulanan anket yoluyla elde edilen veriler, SPSS for Windows 16,0 programı ile analiz edilmiş, Mann-Whitney U Testi ve Bağımsız Ki-Kare testi kullanılarak çözümlenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre; ailenin tam veya parçalanmış olması değişkeninin öğrencilerin not ortalamalarında fark olsa da akademik başarısı üzerinde istatistikî olarak anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Ailenin aylık gelir düzeyi, cinsiyet, öğrencilerin karşılaştıkları problemler karşısındaki tutumu, öğrencilerin okuldaki sosyal etkinliklere katılma sıklığı, öğrencilerin gelecekle ilgili hedeflerinin olması ve öğretmenlerin öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenme düzeyi değişkenlerinin akademik başarı üzerinde istatistikî olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler: Akademik Başarı, Aile, ÖĞrenci, ÖĞretmenler.

ANALYSIS OF SOME FACTORS AFFECTING THE ACADEMIC ACHIVEMENT OF 9th, 10th AND 11th CLASSES STUDENTS IN BISHKEK

Abstract

This study was conducted to find out whether there is a relation or not between the academic achievement level of high school students and their broken or united family, the monthly income level of family, gender, attitude in view of problems of students, goals for future of students, joining level to social activity related with school and level interesting with problems of students of teachers. The total population of the study is 9th, 10th and 11th class students in the public schools in Bishkek. The total sampling of the study is 302 students who study at seven public schools in Bishkek and each one is from different socio-economic level (151 students from united families and 151 students from broken families). The following methods were used descriptive method. The data obtained through a questionnaire applied to the sample group was analyzed using SPSS for Windows 16.0 program, Chi-square Tests of Independence, and Mann-Whitney U. In the findings and comments section, the findings from the analysis of data obtained through the survey were interpreted in tables. Although there was a difference in the academic achievement shown in students' grade point averages of having united or broken families, it did not reach the level of statistical significance. A significant relationship was found between the variables of high school students' academic achievement levels, monthly income level of families, gender, attitude in view of problems of

¹ "Tam ve ParalanmıŐ Aileye sahip Lise ÖĞrencilerinin Akademik Başarı Düzeylerinin karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi" adlı tez alıŐmasının verilerinden yararlanılmıştır.

students, goals for future of students, joining level to social activity related with school and level interesting with problems of students of teachers.

Key words: Akademik Achievement, Family, Students, Teachers.

1. Giriş

Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler her alanda olduğu gibi eğitim sisteminde de geniş çaplı bir değişim ve dönüşüme neden olmuştur. Bu değişim ve dönüşüm; ders müfredatlarının yeniden ele alınmasına, ders içeriklerinin zenginleştirilmesine, derslerde uygulanan yöntem ve tekniklere yenilerinin eklenmesine, öğrencilerin akademik başarılarını değerlendirme ölçütlerinde çeşitliliğin artmasına neden olmuştur. Öğrencilerin akademik başarılarını ölçmek için daha objektif teknikler kullanılmaya başlanmıştır.

Toplumun ve iş dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücünü yetiştirmek eğitim sisteminin en önemli görevidir. Zorunlu eğitim süresinin yükselmesi, okullaşma oranının artması liseyi bitiren öğrenci sayısını hızla artmasına yol açmıştır. Dolayısıyla üniversiteye yerleşmek isteyen öğrenci sayısının fazla olması üniversite adayları arasında önemli bir rekabet ortamının oluşmasına neden olmuştur. Üniversiteye yerleşmek isteyen gençler için devlet tarafından yapılan merkezi sınavlarda aldıkları puanın yanı sıra, ortaokul ve lise öğreniminde elde ettiği okul başarı puanı da önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle Türkiye’de üniversiteye girmek için yarışan yaklaşık bir buçuk milyon aday içinde okul başarı puanı yüksek olan adaylar; okul başarı puanı düşük olan adaylara göre önemli bir avantaja sahip olmaktadır.

Kırgızistan eğitim sisteminde öğrenciler 8. sınıftan sonra ilgi duydukları alanlarda lise eğitimine devam etmektedir. 9. sınıf ortaokul ile lise arasında bir geçiş sınıfı ya da lise öğrenimi için hazırlık sınıfı olarak planlanmıştır. Kırgız eğitim sisteminin dışında farklı bir okuldan lise öğrenimi görmek üzere gelecek bir öğrenci 9. sınıftan öğrenime başlatılmaktadır.

Kırgız eğitim sisteminde eğitim-öğretim yılı dört çeyrek döneme bölünmüştür. Öğretmenler, öğrencilerin ders başarısını; yapılan yazılı sınav/sınavlar ile öğrencinin derse katılımı veya verilen ödevi yapıp yapmama durumuna göre anlık olarak değerlendirmektedir. Derse katılım veya ödev yapıp yapmama durumuna göre öğrencilerin kaç tane not alacağı farklılık gösterebilmektedir. Çeyrek dönemin sonunda öğrencinin aldığı notların ortalaması çeyrek dönemdeki ders başarısını göstermektedir. Bu yönüyle; okuldaki öğrenci başarılarını değerlendirme ölçütlerinde öznellik ağır basmaktadır.

Kırgız eğitim sisteminde 9. 10. ve 11 sınıflarında sınıf geçme sınavı yapılmaktadır. Öğrencilerin başarısını ölçmek için ulusal test merkezi tarafından hazırlanan merkezi test sınavı uygulanmaktadır. Öğrenciler bu sınavda en az iki en çok dört ders seçebilmektedir. Test sınavı nisan ayında yapılmaktadır. Öğrenci seçtiği derslerde başarılı olursa, haziran ayında yapılan devlet

sınavına (GOS) girmemektedir. Test sınavında başarısız olan öğrenci, devlet sınavına girebilmektedir. Devlet sınavı Kırgız Eğitim ve Bilim Bakanlığı'na her okul için görevlendirilen kurul tarafından sözlü olarak yapılmaktadır. Öğrenci seçtiği bilette çıkan soruyu kurul önünde cevaplamaktadır. Öğrenci bu iki sınavdan birinde başarılı olursa bir üst sınıfa geçmektedir.

Kırgız eğitim sisteminde öğrenci başarısı 5'lik not sistemine göre değerlendirilmektedir. Ancak, genel olarak 1 (bir) notu öğretmenler tarafından verilen bir puan değildir. Verilen en düşük not 2 (iki) olmaktadır. Ders başarısını değerlendirmede; 3 (üç) orta, 4 (dört) iyi ve 5 (beş) çok iyi olarak ifade edilmektedir. Öğrencilerin sınıf tekrarı yapması normal şartlarda pek uygulanmadığı için verilen en düşük not çoğunlukla üç olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı; Bişkek şehrinde öğrenim gören 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerinin akademik başarısı üzerinde; sahip olduğu ailenin tam veya parçalanmış olması, ailenin aylık geliri düzeyi, cinsiyet, öğrencilerin problemler karşısındaki tutumu, gelecekle ilgili hedefleri, sosyal etkinliklere katılma sıklığı, öğretmenlerin öğrencilerin problemleriyle ilgilenme düzeyi değişkenlerinin etkisinin olup olmadığını ortaya koymaktır. Araştırmanın amacına bağlı olarak belirlenen alt problemlere cevap bulabilmek için belirlenen örneklem grubunda yer alan öğrencilere anket uygulaması yapılmıştır. Anket yoluyla elde edilen veriler, SPSS veri analiz programı vasıtasıyla analiz edilmiş, ulaşılan sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur.

2. Araştırmanın Teorik Temelleri

Kırgızistan'da öğrenciler lise öğreniminde elde ettiği okul başarı puanı ile (kırmızı diploma ile mezun olanlar) istediği devlet üniversitesine doğrudan girebilme hakkına sahiptir. Ayrıca son yıllarda devlet tarafından yapılan merkezi ORT sınavında yüksek puan alan öğrenciler hem Kırgızistan'da ücretsiz öğrenim görme hakkına sahip olurken aynı zamanda Türkiye, Rusya gibi ülkelerdeki üniversitelerde burslu öğrenim görme imkânına da sahip olabilmektedir. Saygın bir üniversitede, ücretsiz ve burslu olarak okumak isteyen öğrenciler arasında oluşacak rekabet göz önüne alındığında, lise öğreniminde elde edilen akademik başarının önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Steinberg, (2002) eğitimde başarı kavramı için çoğunlukla okul performansı, akademik başarı ve eğitsel başarı kavramlarından biri kullanılır (Akt: Kızıldağ, 2009; 40). Akademik başarı, okulda okutulan derslerde geliştirilen ve öğretmenlerce takdir edilen notlarla, test puanlarıyla ya da her ikisi ile belirlenen beceriler veya kazanılan bilgilerin ifadesidir (Keskin ve Sezgin, 2009: 4-5; Kenç ve Oktay, 2002: 72).

Öğrencilerin akademik başarısını etkileyen fiziksel, psikolojik ve toplumsal çok sayıda etmen bulunmaktadır (Altınkurt, 2008: 130). Havighurst, akademik başarıyı etkileyen

etmenleri; çocuğun doğuştan var olan gizil güç ve yetenekleri, aile içinde geçirdiği hayat ve gördüğü eğitimin niteliği, okuldaki öğrenimin kalitesi, aile ve okul çevrelerindeki yaşantıları sonucunda geliştirdiği benlik kavramı veya beklenti düzeyi olarak sıralamaktadır (Yörük, 2007: 16).

Öğrencilerin akademik başarısını doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen faktörlerin başında aile yapısı ve aileye bağlı faktörler gelmektedir. Aile, çocuğun maddi ve manevi tüm gereksinimlerini karşılayarak, onun; fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimini desteklemektedir. Ancak, aile zamanla bu görevini yerine getiremeyecek duruma gelebilmektedir (Ekşi, 2005; 71). Ailenin temel işlevlerini yerine getirememesi ya da parçalanması durumunda toplumda ciddi sorunlar ortaya çıkmaktadır (Kitiş ve Bilgici, 2007; 8). Glenn ve Kramer (1988) ve Wallerstein'a göre (1984) ergenlerin boşanmadan olumsuz yönde etkilenmediklerine ilişkin kanıtlar ileri sürse de boşanma stresinin ergenlerin çoğunun akademik, sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğuna ilişkin pek çok kanıt olduğunu ileri sürmüştür. (Akt: Kızıldağ, 2009; 43). Cherlin ve arkadaşları (1991), boşanmış ailelerdeki çocukların bütünlüğünü koruyan ailelerdeki çocuklara göre okul başarılarının daha düşük olduğunu belirtmiştir (Akt: Büyüksahin, 2009; 22).

Öğrencilerin akademik başarısını etkileyen faktörler üzerinde yapılan birçok araştırma bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda aile ile ilgili faktörlerin öğrencilerin akademik başarısı üzerindeki etkilerine daha çok yer verilmiştir. Örneğin; Rangaswang (1982) gençlerin akademik başarılarının ailelerinin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumlarına bağlı olduğunu ifade etmiştir. Özgüven (1982) ise gençlerin akademik başarılarının ailelerin durumlarına bağlı olmadığını ortaya koymuştur. Duncan ve Brook Gunn (2000) akademik başarı açısından yoksul ortamlarda yaşayan çocukların yoksul ortamlarda yaşamayan çocuklara göre iki kat daha fazla sınıfta kaldıkları, lisede devamsızlık yaptıkları, 1,4 kat daha fazla öğrenme güçlüğü yaşadıkları gözlenmiştir (Akt: Kızıldağ, 2009; 42).

Öğrencilerin akademik başarısı üzerinde belirleyici role sahip bir diğer faktör de öğretmenlerle ilgili olan faktörlerdir. Kızıldağ (2009; 41), ailelerin, öğretmenlerin destekleyici ilişkileri öğrencilerin başarısını artırmakta, okul ortamını güvenli ve destekleyici olarak algılayan çocukların okul başarısı daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Güner (1995), öğretmenlerin kişisel özelliklerinin öğrencilerin akademik başarısı üzerinde etkili olduğunu, öğretmenlerin; öğrencilerle işbirliği içinde olmaları, onlara eğitsel ve kişisel açıdan rehberlik etmeleri gerektiğini belirtmiştir.

Kırgızistan'da akademik başarıyı etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Öğrencinin akademik başarısı veya akademik başarıyı etkileyen faktörler ayrı ayrı ele alan çalışmalar mevcuttur. Örneğin; Gök (2013), Öğrencilerin sahip

olduğu aile yapısı ve aileye bağlı faktörlerin akademik başarısına etkilerini, Göle (2013), Bilgisayar oyunlarını oynama süresinin 7. Ve 8. Sınıfların akademik başarısı üzerindeki etkisini, Ören (2014), coğrafya dersinin bilgisayar destekli öğretiminin öğrencilerin akademik başarısına etkisini, Çiftçi (2013), bilgisayar destekli öğretimin öğrencilerin akademik başarılarına etkisini, Doğan (2011), yapılandırmacı 7E öğrenme modelinin 9, 10 ve 11. Sınıflar lise öğrencilerinin fizik dersindeki akademik başarılarına olan etkisinin araştırıldığı çalışmalara rastlanmıştır. Türkiye’de ise akademik başarı üzerine yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Örneğin; Yenidünya (2005), lise öğrencilerinin rekabetçi tutum ve benlik saygısı ile akademik başarıları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmıştır. Yörük (2007), lise öğrencilerinin akademik başarıları ile başarı korkuları ve verimli ders çalışma alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Er (2009), ailesi parçalanmış olan ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin akademik sağlamlık düzeylerini öğrenciye ve çevreye bağlı faktörler açısından incelemiştir. Şerefli (2003), ilköğretim II. Kademe öğrencilerinin akademik başarılarına etki eden faktörleri; öğrenci, öğretmen, veli, okul ve sistem açısından ele alarak ortaya koymaya çalışmıştır. Göller (2010), ergenlerin akılcı olmayan inançları ile depresyon, umutsuzluk düzeyleri ve algıladıkları akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kızıldağ (2009), yetiştirme yurdunda ve ailesi ile yaşayan lise öğrencilerinin akademik başarısını; yalnızlık, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek değişkenleri açısından ele almıştır. Güney (2009), ilköğretim okulu öğrencilerinin akademik başarıları ile algılanan aile yapısı arasındaki ilişki olup olmadığını ortaya koymuştur. Altınbulak (2011), ilköğretim ikinci kademedeki boşanmış ve tam aileye sahip öğrencilerin okul başarıları ile okulda karşılaştıkları problemlerin neler olduğunu ortaya koymuştur. Esen (2010), Ankara ilinde bulunan Akyurt İlköğretim Okulu’nda okuyan parçalanmış ve tam aileden gelen öğrencilerin aile içi durumları ve okul başarı durumlarına ilişkin görüşlerine yer vermiştir. Aslıhan (1998), parçalanmış veya tam aileye sahip çocukların öz kavramı, depresyon düzeyleri ve akademik başarılarını yaş ve cinsiyet yönünden karşılaştırmıştır. Pancar (2009), parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yalnızlık düzeylerini; cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik başarı, yakın arkadaş sayısı, arkadaş ve aile değişkenleri açısından incelemiştir.

3. Amaç

Bişkek şehrinde öğrenim gören 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerinin akademik başarısı üzerinde; sahip olduğu ailenin tam veya parçalanmış olması, ailenin aylık geliri düzeyi, cinsiyet, öğrencilerin problemler karşısındaki tutumu, gelecekle ilgili hedefleri, sosyal etkinliklere katılma sıklığı, öğretmenlerin öğrencilerin problemleriyle ilgilenme düzeyi değişkenlerinin etkisinin olup olmadığını ortaya koymaktır.

3.1. Problem

Yukarıda belirtilen amaçları gerçekleştirmek için aşağıda belirtilen alt problemlere cevap aranacaktır.

Bişkek şehrinde öğrenim gören 9,10 ve 11. sınıf öğrencilerinin akademik başarıları üzerinde;

- Öğrencinin sahip olduğu ailenin tam veya parçalanmış olması,
- Ailenin aylık geliri düzeyi,
- Cinsiyet,
- Öğrencinin problemler karşısındaki tutumu,
- Gelecekle ilgili hedefleri,
- Sosyal etkinliklere katılma sıklığı,
- Öğretmenlerin öğrencilerin problemleriyle ilgilenme düzeyi değişkenlerinin etkisinin olup olmadığı incelenecektir.

4. Yöntem

4.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Bişkek şehrinde bulunan devlet okullarında öğrenim gören 9, 10 ve 11. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Bişkek şehrinde bulunan Sosyo-Ekonomik düzeyi farklı olan; Navapovlofka 2. Okul, 85. Okul, 38.Okul, 72. Okul, 77.Okul, 2. Okul ve 68. Okul olmak üzere 7 tane okulun 9,10 ve 11.sınıflarında öğrenim gören tam aileye sahip 151 ve parçalanmış aileye sahip 151 olmak üzere toplam 302 öğrenci oluşturmaktadır.

4.2. Veri Toplama Araçları

Makale çalışmasında anket yoluyla veri toplama tekniği kullanılmıştır. Örneklem grubuna uygulanan anket formlarındaki verilerden, araştırmanın amacına uygun olarak tam ve parçalanmış aile, ailenin aylık geliri düzeyi, cinsiyet, öğrencilerin problemler karşısındaki tutumu, gelecekle ilgili hedefleri, sosyal etkinliklere katılma sıklığı, öğretmenlerin öğrencilerin problemleriyle ilgilenme düzeyi değişkenlerinin yer aldığı bölümlerden yararlanılmıştır. Bu değişkenlerin yer aldığı parçalanmış aile olan 151 tane anket formlarının tamamı değerlendirilmiştir. Tam aileyi yansıtan anket formları arasından rastgele seçilen her okuldaki parçalanmış aile sayısı kadar anket değerlendirmeye alınmıştır. Ayrıca, literatür tarama yoluyla veri toplama tekniği kullanılarak konu ile ilgili yapılan araştırmalar ve araştırmanın sonuçlarından yararlanılmıştır.

4.3. Verilerin Analizi

Bu araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 16 for Windows programı yardımıyla çözümlenmiştir.

Öğrencilerin çeyrek dönemlerde aldığı notlar araştırmanın bağımlı değişkeni, ailenin tam veya parçalanmış olması, ailenin aylık geliri düzeyi, cinsiyet, öğrencilerin problemler karşısındaki tutumu, gelecekle ilgili hedefleri, sosyal etkinliklere katılma sıklığı, öğretmenlerin öğrencilerin problemleriyle ilgilenme düzeyi araştırmanın bağımsız değişkenleri olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklem sayısı 29'dan fazladır. Verilere uygulanan Tek Yönlü Anova homojenlik testi sonuçları 0,05'ten büyük olduğu için homojen olduğu, verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini öğrenmek için uygulanan Kolmogorof-Smirnov test sonuçlarının ($0,00 < 0,05$) 0,05'ten küçük olduğu için normal dağılıma sahip olmadığı görülmüştür. Veriler homojen ve örneklem sayısı 30'dan fazla olmasına rağmen normal dağılım göstermediği için non-parametrik testlerden Mann-Whitney U testi ve Bağımsız Ki-Kare testi ile çözümlenmiştir.

5. Bulgular

Tam aileye sahip olma veya parçalanmış aileye sahip olma değişkeni ile öğrencilerin akademik başarıları arasında ilişki olup olmadığını ortaya koymak için Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Ailenin parçalanma şekillerine ilişkin verilere göre; ailelerin 77'si babanın ölümü, 36'sı boşanma, 20'si iş nedeniyle, 12'si boşanmadan ayrı yaşama ve 6'sı annenin ölümü nedeniyle parçalanmıştır. Test sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Tam Aile-Parçalanmış Aile İle Akademik Başarı Düzeyi Arasındaki İlişki

Akademik Başarı Düzeyi	Ortalama Dizi Genişliği	Kişi Sayısı	Standart Sapma	Tablo Değeri (P)
Tam aile	151,83	151	,63221	0,942
Parçalanmış Aile	151,17	151	,50083	
Total		302		

Tabloda yer alan verilere göre; Öğrencinin, tam veya parçalanmış aileye sahip olma durumu değişkeninin, öğrencilerin akademik başarıları üzerinde istatistiksel olarak ($0,942 > 0,05$) anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur.

Tablo 2. Aylık Gelir Düzeyi Değişkeni ile Akademik Başarı Düzeyi Arasındaki İlişki

Akademik Başarı Düzeyi	Ailenin Aylık Gelir Düzeyi			Toplam
	Düşük	Orta	Yüksek	
Düşük Başarı Düzeyi	19	12	2	33
Orta Başarı Düzeyi	88	65	12	165
Yüksek Başarı Düzeyi	63	23	18	104
Toplam	170	100	32	302

Hesaplanan Değer: 13,257   Beklenen Değer: 3,50   Df: 4 X^2 : 0,010

Ailenin aylık gelir düzeyi değişkeninin tam ve parçalanmış aileye sahip lise öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri üzerinde istatistikî bakımdan ($0,010 < 0,05$) anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Yukarıdaki tabloda aylık gelir düzeyi ile akademik başarı değişkenlerine ilişkin uygulanan Bağımsız Ki-Kare testine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 3. Cinsiyet Değişkeni İle Akademik Başarı Düzeyi Arasındaki İlişki

Akademik Başarı Düzeyi	Ortalama Dizi Genişliği	Kişi Sayısı	Standart Sapma	P Tablo Değeri
Kız	162,24	181	,63221	0,003
Erkek	135,44	121	,49085	
Total		302		

Cinsiyet değişkeninin akademik başarı değişkeni üzerindeki etkisi Mann-Whitney U testi uygulanarak analiz edilmiştir. Test sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler yukarıdaki tabloda verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre cinsiyet değişkeninin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde istatistikî bakımdan ($0,003 < 0,05$) etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Problemler Karşısındaki Tutum ile Akademik Başarı Arasındaki İlişki

Akademik Başarı Düzeyi	Öğrencilerin Problemler Karşısındaki Tutumu				Toplam
	Farklı çözüm yolları olduğunu düşünürüm	Problemi asla çözemeyeceği mi düşünürüm	Problemden korkarım	Problemlerle hiç ilgilenmem	
Düşük Başarı Düzeyi	20	4	7	2	33
Orta Başarı Düzeyi	133	14	7	11	165
Yüksek Başarı Düzeyi	84	7	8	5	104
Toplam	237	25	22	18	302
Hesaplanan Değer: 13,684		Beklenen Değer: 1,97	Df: 6	$X^2 : 0,033$	

Öğrencilerin okulda veya günlük yaşamlarında karşılaştıkları problemler karşısındaki tutumu değişkeninin akademik başarı değişkeni üzerinde etkili olup olmadığı bağımsız Ki-Kare testi uygulanarak analiz edilmiştir. Test sonucuna göre öğrencilerin karşılaştığı problemler karşısındaki tutumu ile akademik başarı arasında istatistikî bakımdan ($0,033 < 0,05$) anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Test sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler yukarıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5. Sosyal Etkinliklere Katılma Sıklığı İle akademik Başarı Arasındaki İlişki

Akademik Başarı Düzeyi	Öğrencilerin Sosyal Etkinliklere Katılım Sıklığı				Toplam
	Her Zaman	Genellikle	Bazen	Hiçbir Zaman	
Düşük Başarı Düzeyi	6	6	10	11	33
Orta Başarı Düzeyi	18	20	56	71	165
Yüksek Başarı Düzeyi	33	12	23	36	104
Toplam	57	38	89	118	302
Hesaplanan Değer: 20,106	Beklenen Değer: 4,15	Df: 6	X ² : 0,003		

Öğrencilerin okuldaki sosyal etkinliklere katılma sıklığı değişkeni ile akademik başarı düzeyi değişkeni arasındaki ilişki Bağımsız Ki-Kare testi uygulanarak analiz edilmiştir. Buna göre; öğrencilerin sosyal etkinliklere katılma sıklığı değişkeni ile akademik başarısı arasında istatistikî bakımdan ($0,003 < 0,05$) ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Test sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler yukarıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Gelecekle İlgili Hedefleri Değişkeni İle Akademik Başarı Arasındaki İlişki

Akademik Başarı Düzeyi	Gelecekle İlgili Hedef Değişkeni			Toplam
	Bir hedefim Yok	Okuyup iyi bir meslek sahibi olmak	Liseden sonra öğrenimime devam etmeyeceğim	
Düşük Başarı Düzeyi	12	7	14	33
Orta Başarı Düzeyi	4	150	11	165
Yüksek Başarı Düzeyi	7	87	10	104
Toplam	23	244	35	302
Hesaplanan Değer: 89,323	Beklenen Değer: 2,51	Df: 6	X ² : 0,000	

Öğrencilerin gelecek yaşantıları ile ilgili hedeflerinin olup olmaması durumu değişkeni ile akademik başarısı arasında bir ilişkinin olup olmadığı Bağımsız Ki-Kare testi ile analiz edilmiştir. Test sonuçlarına göre öğrencilerin gelecek yaşantılarıyla ilgili bir hedefinin olması veya olmaması değişkeni ile akademik başarı arasında istatistikî bakımdan ($0,000 < 0,05$) anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Analiz sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler yukarıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Öğrencilerin Sorunlarıyla İlgilenme Düzeyi ile Akademik Başarı Düzeyi Arasındaki İlişki

Akademik Başarı Düzeyi	Öğretmenlerin Öğrencilerin Sorunlarıyla İlgilenme Düzeyi				Toplam
	Her Zaman	Genellikle	Bazen	Hiçbir Zaman	
Düşük Başarı Düzeyi	10	13	5	5	33
Orta Başarı Düzeyi	63	56	39	7	165
Yüksek Başarı Düzeyi	52	35	16	1	104
Toplam	125	104	60	13	302
Hesaplanan Değer: 15,755	Beklenen Değer: 2,19	Df: 6	X ² : 0,015		

Öğretmenlerin, öğrencilerin okulda veya okul dışında yaşadığı problemler ile ilgilenme düzeyi değişkeninin öğrencilerin akademik başarısı üzerinde etkisinin olup olmadığı Bağımsız Ki-kare testi uygulanarak analiz edilmiştir. Öğretmenlerin öğrencilerin yaşadığı sorunlarla ilgilenme düzeyi ile öğrencilerin akademik başarısı arasında istatistikî bakımdan anlamlı ($0,015 < 0,05$) bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Analiz sonuçlarına ilişkin sayısal veriler yukarıdaki tabloda verilmiştir.

6. Yorumlar

Bişkek şehrinde bulunan ve araştırmanın örneklemini oluşturan okullarda 9, 10 ve 11. sınıflara uygulanan anketlerden elde edilen analiz sonuçları ele alınmıştır.

Analiz sonuçlarına göre; öğrencilerin ailelerinin tam veya parçalanmış olmasının akademik başarıları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı gözlenmiştir. Tam aileye sahip öğrencilerin not ortalamaları kısmen yüksek olsa da anlamlı bir fark oluşturmamıştır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda elde edilen bulgularda çalışmamızı destekler niteliktedir. Örneğin; Esen (2010), tam aileden gelen öğrenciler ile parçalanmış aileden gelen öğrencilerin Seviye Belirleme Sınavlarından aldıkları puanların birbirine yakın olduğunu ortaya koymuştur. Kızıldağ (2009) ise yetiştirme yurdunda yaşayan öğrenciler ile ailesiyle yaşayan öğrencilerin akademik başarı ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir.

Öğrencinin sahip olduğu ailenin tam veya parçalanmış olması öğrenci başarısı üzerinde doğrudan etkisi olmayabilir. Bu durumun farklı sebepleri olabilir. Birincisi, öğrencilerin yakın çevresindeki arkadaşlarının ailelerinin de parçalanmış olması, ailenin parçalanmasının normal bir olay gibi kabul edilmesine neden olabilir. İkincisi, ailenin parçalanması, gençler için, aile içindeki otorite boşluğu nedeniyle, daha bağımsız hareket edebilme olanağı sağladığından içinde bulunduğu durumdan şikâyetçi olmayabilirler. Üçüncüsü, güçlü ve dayanışma içinde olan Kırgız aile yapısı ile açıklanabilir. Kırgız anne ve babalar, özellikle kız çocuklarının ailesi parçalandığında, zor durumda kalan çocuklarını, torunlarını yanına alıp elinden geldiğince koruyup kollamaktadır. Diğer yakın akrabaları da maddi ve manevi her türlü desteği, gücü nispetinde sağlamaktadır. Bu durumda ailesi parçalanmış olan çocuklar veya ergenler duygusal anlamda yaşadığı sarsıntıyı kısa zamanda atlatabildiği söylenebilir. Anket uygulaması sırasında ziyaret edilen okullarda, öğrenciler hakkında hiçbir ön bilgiye sahip olunmaksızın, yapılan kısa süreli gözlemler neticesinde parçalanmış aileye sahip öğrencilerin; duruşu, bakışı, kendini ifade ediş tarzı ile tam aileye sahip arkadaşlarından ayrıldığı bir eğitimci tarafından kolaylıkla fark edilebilmektedir.

Ailenin parçalanmış olmasının meydana getirdiği olumsuzluklar öğrencilerin tutum ve davranışlarını doğrudan etkilediği söylenebilir. Ayrıca, parçalanmış aile yapısının öğrencilerinin akademik başarıları üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olmasa da toplum için birçok sosyal problemlere neden olacağı unutulmamalıdır.

Öğrencilerin akademik başarıları ile ailenin aylık gelir düzeyi arasında doğru orantılı bir ilişki vardır. Ailenin aylık geliri arttıkça öğrencilerin akademik başarıları yükselmekte, aylık gelir azaldıkça öğrencilerin akademik başarıları da düşmektedir. Bu sonuç Türkiye’de yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Örneğin; Berber (1990)’in yapmış olduğu “Sosyo-ekonomik faktörlerin ve anne-baba tutumlarının akademik başarılarına etkisi” konulu araştırmada ailesinin gelir durumu iyi olan öğrencilerin akademik başarılarının; ailesinin gelir durumu iyi olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Akt: İpek, 2011; 76). Ulular’ın (1997) yaptığı araştırmada ailenin gelir durumları ile ortaokul öğrencilerinin okul başarıları arasında önemli farklılaşma olduğunu ortaya koymuştur (Akt. Şerefli, 2003; 41).

Akademik başarı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Sonuçlara göre kız öğrencilerin akademik başarı düzeyi erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Bu durumun nedenleri; erkeklerin (çoğunluğunun), derslerine düzensiz ve plansız çalışması, okula ve derslerine gereken önemi vermemesi, içinde buldukları gelişim döneminin etkisiyle ilgilerinin okul ve dersler dışındaki konulara yoğunlaşması olarak sıralanabilir. Kızların daha başarılı olma nedenleri ise; erkeklere göre derslerine düzenli ve planlı çalışması, içinde buldukları şartlara daha kolay uyum sağlamaları, bedensel ve düşünsel olarak erkeklerden önce olgunlaşması olarak ifade edilebilir.

Öğrencilerin günlük yaşantılarında veya okul dersleriyle ilgili karşılaştığı problemlerle ilgili sergilediği tutum çok önemlidir. İnsan, her problemin mutlaka birden fazla çözümü olduğunu düşünür, olaylara farklı açılardan yaklaşırsa önüne çıkan zorluklardan korkmaz ve başarılı olabilir. Öğrenciler içinde durum aynıdır. Karşılaştığı problemleri farklı açılardan ele alabilen öğrencilerin akademik başarıları da yüksek olacaktır. Problemlerden korkup kaçan, problemle karşılaştığında ne yapacağını bilemeyen, problemle ilgilenmeyen öğrencilerin akademik başarıları da düşük olacaktır. Çalışmada elde edilen analiz sonuçları bu düşünceyi destekler niteliktedir.

Öğrencilerin okulda yapılan sosyal etkinliklere katılması öğrenciye birçok yarar sağlar. Bu yararlar şunlardır: Öğrencilerin sosyal ilişki kurma becerisini, kişisel yeteneklerinin ortaya çıkmasına veya gelişmesine katkı sağlar. Öğrencinin kendine olan özgüvenini artırır. Öğretmenleri tarafından daha iyi tanınmasını sağlar. Öğretmenlerin öğrenci hakkındaki

olumlu yöndeki düşüncelerini pekiştirir ve geliştirir. Öğrencilerin okulda kendini değerle hissetmesine neden olur. Öğrencilerin sosyal etkinliklere katılma sıklığına bağlı olarak okul derslerine yeterince vakit ayırabildiği takdirde akademik başarısı da yüksek olmaktadır. Analiz sonuçlarına göre; sosyal etkinliklere en az katılanların düşük başarıya sahip öğrenciler olduğu, sosyal etkinliklere farklı sıklıkta en çok katılan öğrencilerin orta ve yüksek akademik başarıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Kısaca; sosyal etkinliklere katılma değişkeni akademik başarı üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Buna karşın; Özcanoğlu (1993), ortaöğretimde okul faaliyetlerine katılımın öğrencilerin akademik başarıları üzerinde etkileri konulu çalışmasında, ortaöğretimde spor faaliyetlerine katılımın öğrencilerin akademik başarısı üzerinde bir etkisinin olmadığını ifade etmiştir.

Öğrencilerin gelecek yaşantısı ile ilgi plan yapması, kendine hedef koyması, hedefine ulaşmak için; düzenli, planlı çalışması okul başarısını artıracaktır. Öğrencinin hedefinin olmaması, liseden sonra öğrenimini sürdürmeyi düşünmemesi okul başarısının düşük olmasına neden olacaktır. Çalışmada elde edilen bulgular bu düşünceyi destekler niteliktedir.

Öğretmenlerin, öğrencilerinin sorunlarıyla ilgilenme düzeyi değişkeni, öğrencilerin akademik başarıları üzerinde etkisinin olduğunu göstermiştir. Duruhan ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada, öğretmenlerin öğrencilere karşı sergiledikleri tutum ve davranışlarının, öğrenci başarısı üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur (Akt. Kaya, 2007; 41). Öğretmenlerin, öğrencilere yaklaşımı, onların sorunlarıyla yakından ilgilenmeleri moral desteği açısından çok önemli bir işleve sahiptir. Öğretmenlerin; öğrencilerin sorunlarını dinlemesi, öğrencileri olduğu gibi kabul etmesi, onları; yaptıklarından dolayı yargılamaması, küçümsememesi güçlü bir öğretmen-öğrenci bağının oluşmasına zemin hazırlayacaktır. Öğrenciler, sorunlarına yakın ilgi gösteren ve kendilerini anladığına inandıkları öğretmenlerin derslerine daha çok ilgi gösterecektir. Bu durum öğrencilerin akademik başarısının yükselmesine neden olmaktadır.

7. Sonuçlar

Bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır.

- Öğrencilerin sahip olduğu ailelerin tam olması veya çeşitli şekillerde parçalanmış olmasının öğrencilerin akademik başarısı üzerinde istatistikî olarak etkisi bulunmamaktadır.
- Ailenin ekonomik durumu öğrencilerinin akademik başarısı üzerinde etkili olan bir faktördür.
- Kız öğrencilerin akademik başarı düzeyi, erkek öğrencilerden daha yüksektir.

- Günlük hayatında veya okul hayatında karşılaştığı problemler karşısında çok yönlü düşünen öğrencilerin, problemle karşılaşmaktan korkup kaçan, problemlerle ilgilenmeyen öğrencilere göre akademik başarısı daha yüksektir.

- Okuldaki sosyal etkinliklere katılan öğrencilerin, katılmayan veya daha az katılan öğrencilere göre akademik başarısı daha yüksektir.

- Gelecekle ilgili hedefi olan, hedefi doğrultusunda çalışma yapan öğrencilerin, gelecekle ilgili hedefi olmayan öğrencilere göre akademik başarısı daha yüksektir.

- Öğretmenlerin sorunlarıyla ilgilendiğini düşünen öğrencilerin akademik başarısı, öğretmenlerinin sorunlarıyla ilgilenmediğini düşünen öğrencilerin akademik başarısından daha yüksektir.

8. Öneriler

- Ailenin tam veya parçalanmış olmasının 9,10 ve 11 sınıf öğrencilerin akademik başarısı üzerinde belirgin bir etkisi olmayabilir. Ancak; ailesi parçalanmış olan gençlerin birçok sosyal probleme neden olabileceği unutulmamalıdır. Bu noktada Kırgızistan Sosyal Kalkınma Bakanlığı, ailesi parçalanmış olan çocuklara veya gençlere, parçalanmış ailenin olumsuz etkilerini azaltmak için gerekli psikolojik destek hizmeti sunabilir, öğrenim hayatını sürdürmesi için burs ve benzeri maddi destek sağlayabilir.

- Ebeveynler ve Öğretmenler: Çocuklarına / öğrencilere karşılaştığı problemlerle baş edebilme becerisini, problemlerle başa çıkmanın yollarını çeşitli oyunlar ve etkinlikler yoluyla öğretilir.

- İçine kapanık olan ve kendini toplum içinde ifade etmekten çekinen öğrencilere yetenekleri ölçüsünde sosyal etkinliklerde görev verilerek özgüven kazanması sağlanabilir.

- Aileler, öğretmenler, okul yöneticileri, rehberlik servisleri, öğrencilerin gelecek öğrenim yaşantısıyla ilgili hedef belirlemeleri ve hedefleri doğrultusunda yapacakları çalışmalarını planlamaları ve sürdürmeleri noktasında, öğrencilerle; bire bir veya toplu görüşmeler gezi vb. etkinlikler yapabilir. Anne-babalar, öğretmenler, okul yöneticileri ve rehberlik servisinde görevli kişiler eşgüdüm içinde hareket edebileceği bir çalışma ve etkinlik planı oluşturabilir.

Kaynakça

- Altınbulak, C. (2011). İlköğretim ikinci Kademedeki Boşanmış Ve Tam Aileye Sahip Öğrencilerin Okul Başarıları Ve Okulda Karşılaştıkları Problemlerin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim
- Altinkurt, Y. (2008). Öğrenci Devamsızlıklarının Nedenleri Ve Devamsızlığın Akademik Başarıya Olan Etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20: 129–142.
- Aslıhan, M.N. (1998). Parçalanmış Veya Tam Aileye Sahip Çocukların Öz Kavramı, Depresyon Düzeyleri Ve Akademik Başarılarının Yaş Ve Cinsiyet Yönünden Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Berber, Ş. (1990). Sosyo-Ekonomik Faktörlerin ve Ana-Baba Tutumlarının Akademik Başarısına Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Büyüksahin, G. (2009). Boşanmış Ve Boşanmamış (Tam) Aileden Gelen 11-13 Yaş Arası Çocukların Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimlerinin Sosyal Uyum Düzeyleri İle İlişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çiftçi, B. (2012). Bilgisayar Destekli Öğretimin Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisinin Araştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bişkek.
- Doğan, A. (2011). Yapılandırmacı 7E Öğrenme Modeli'nin Lise 9, 10 ve 11. Sınıflardaki Öğrencilerin Fizik Dersindeki Akademik Başarılarına Etkisinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bişkek.
- Ekşi, B. (2005). Evliliğe Hazırlık Aşamasındaki Adayların Evlilik ve Ana Baba Olma Üzerine Düşünceleri. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2(8): 70–79.
- Er, G. (2009). Ailesi Parçalanmış Olan İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Akademik Sağlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Yordanması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Esen, H. (2010). Akyurt İlköğretim Okulunda Okuyan Parçalanmış Ve Tam Ailelerden Gelen Öğrencilerin Aile İçi Durumları Ve Okul Başarı Durumlarına İlişkin Görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gök, M. (2013). Tam Ve Parçalanmış Aileye Sahip Lise Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi (Bişkek Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bişkek.
- Göle, M. (2013). Bilgisayar Oyunlarını Oynama Sürelerinin 7. ve 8. Sınıfların Akademik Başarısı Üzerine Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bişkek.
- Göller, L. (2010). Ergenin Akılcı Olmayan İnançları İle Depresyon-Umutсузлук Düzeyleri ve Algıladıkları Akademik Başarıları Arasındaki İlişkiler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Güner, C. (1995). Öğretmenlerin Öğrencilerin Okuldaki Akademik Başarılarına Olan Etkileri Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Güney, A. (2009). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Akademik Başarıları İle Algılanan Aile Yapısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul.
- İpek, C. (2011). Velilerin Okul Tutumu ve Eğitime Katılım Düzeyleri ile Aileye Bağlı Bazı Faktörlerin İlköğretim Öğrencilerinin Seviye Belirleme Sınavları (SBS) Üzerindeki Etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1 (2): 69-79.
- Kaya, D. (2007). Anadolu Meslek Ve Meslek Liselerinde Görev Yapan Branş Öğretmenlerinin Tutumlarının Öğrencilerin Sürekli Kaygı ve Akademik Başarı Düzeyleri Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Keleş, M. F. ve Oktay, B. (2002). Akademik Benlik Kavramı ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 27(124): 71–79.
- Keskin, G. ve Sezgin, B. (2009). Bir Grup Ergende Akademik Başarı Durumuna Etki Eden Etmenlerin Belirlenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(10): 3–18.
- Kızıldağ, S. (2009). Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kitiş, Y. ve Bilgici, Ş. S. (2007). Bir Aile İçi Şiddet Olgusu; Sır Tutma İlkesi İle Şiddet İhbar Etme Yükümlülüğü Arasındaki Etik İkilem. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(11): 7–11.
- Ören, Y. (2014). Coğrafya Dersinin Bilgisayar Destekli Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bişkek.
- Özcanoglu, A. B. (1993). Ortaöğretimde Okul Faaliyetlerine Katılımın Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pancar, A. (2009). Parçalanmış Ve Tam Aileye Sahip Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Steinberg, L. (2002). Adolescence. New York: McGraw. HillCompaniesİnc.
- Şerefli, A. K. (2003). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Akademik Başarılarını Etkileyen Zihinsel Olmayan Faktörler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Yenidünya, A. (2005). Lise Öğrencilerinde Rekabetçi Tutum, Benlik Saygısı ve Akademik Başarı İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yörük, D. (2007). Lise Öğrencilerinin Akademik Başarıları, Başarı Korkuları Ve Verimli Ders Çalışma Alışkanlıkları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.